

ORD OM ORD

Mange ord i språket vårt har en opprinnelse som for lengst er glemt, og ofte kan vi heller ikke uten videre tenke oss til hva ordene egentlig betyr. Vi håper leserne vil finne glede i en spalte der vi vil ha små epistler om ord vi bruker til daglig, men som de færreste av oss kan forhistorien til. I denne spalten er det mer enn ønskelig med innlegg fra leserne. Det sitter vel kolleger rundt om i landet med kunnskap på feltet, og her får de altså muligheten til å utfolde seg for et bredt publikum!

Testikkel

Dette latinske ordet betyr vitne. Og da er det bare å la fantasien blomstre: Hva vitner testikler egentlig om? Man kan selvsagt tenke seg at testiklene vitner om at mannen er reproduserbar, en viktig egenskap både for den enkelte mannen og for samfunnet. Men nei, ordets opprinnelse er noe annerledes: Når en mann avgav et vitneutsagn i en viktig sak i antikken, la han naturlig nok ikke hendene på Bibelen. Han stakk derimot ganske enkelt hendene ned i buksa (fortrinnsvis, men ikke alltid i sin egen!), grep resolutt fatt i testiklene og sverget så sin ed.

Dette er bl.a. beskrevet i 1.Mosebok, 24. kapittel der Abraham skal sende ut sin mest betrodde tjener for å finne en hustru til Abrahams sønn Isak. I annet vers sa han til tjeneren: «Legg din hånd under min lend...». Og i 9. vers «la tjeneren sin hånd under Abrahams, sin herres lend og lovet ham dette med ed».

Ifølge en engelsk lov av 1676 måtte enhver som skulle tiltre et offentlig embete avlegge en *test* (= prøve-ed) for å bedyre at han ikke var hemmelig katolikk. Dette var jo rett etter at katolikkene var fordrevet fra England, og angsten for katolikkene var større enn angsten for kommunister på 1950-tallet. Det er ikke noe som tyder på at disse menn måtte stikke hendene ned i buksa når de avla denne testen, det er ikke så lett å se for seg en anstendig engelskmann gjøre slikt i all offentlighet! Det skulle vært artig å vite når man gikk over fra å legge hendene på testiklene til det mer «anstendige» å legge dem på Bibelen.

Ordet *test* kommer av det latinske *testa* som betyr noe forvirende både murstein, teglstein, mugge, krukke. Ordet kan altså henføres både på sekken testiklene ligger i og selve testiklene som i denne sammenhengen da må sammenliknes med murstein. De tidligste kjemikere foretok sine eksperimenter i leirkrukker, kalt *testum*, der de bl.a. varmet opp ulike væskeblandinger for å se hvilke reaksjoner som skjedde, og da foretok man en *test* av innholdet. *Testa* var også betegnelsen på brent leirkar og fikk seinere betydningen kranium, hodeskalle. Derav det franske ordet *tête*. Aksenten over den første e'en i dette ordet er et tegn på at det er utelatt en s like etter (så lærte vi litt fransk i samme slengen!) *Testamente* har også samme opprinnelse, den bibelske varianten av dette ordet med Det gamle og Det nye testamente henleder på at Gud inngikk to forskjellige pakter med menneskene, jfr. 2. Kor, 3f, Gal 3, 15 f. Hvem som holdt på hvilke testikler under disse paktinngåelsene sier historien intet om.

Når temaet er testikler kan jeg ikke dy meg for å komme med en fantasifull trøndersk etymologisk tolkning. Det var trønderen som hadde vært på skøytebrett i 25 minusgrader og sett Hjallis gå inn til nok en seier. Dessverre forfrøs han sine edlere deler og måtte oppsøke doktoren for å få hjelp. Legen gav ham så det gode råd å kjøpe seg en flaske whisky og drikke en ikke nærmere angitt mengde av stoffet. Vel hjemme med whiskyflaska sier trønderen til seg selv: «Jammen har doktoren rett! Her står det: Ballan tine!»

Jannike Reymert

Kilder:

William S. Haubrich: Medical meanings. American College of Physicians. Philadelphia, Pennsylvania.1997.
Politikens Ord med historier. Politikens forlag. København.1997.

Eksempel på mann som lot seg begeistre over legens råd, og det ser jo ut som det virket!